

ÜITSAINUS MULGIMAA

Mulgi Kultuuri Instituudi vällanne

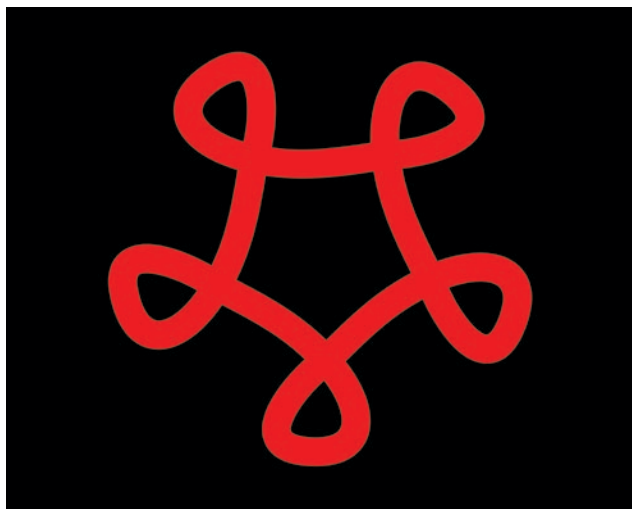
Keväd 2013 (nr 20)

www.mulgikultuur.ee

Nüid om aig Mulgimaa lipp vällä valide. Oma lemmiku puult ääletemises tulep lipu nummer saata Mulgi Kultuuri Instituudi e-posti aadressi pääle instituut@mulgikultuur.ee või kirjage Mulgi Kultuuri Instituuti Pärnu mnt 30A, 69403 Abja-Paluoja, märgusõna „Lipu kavand“. Äälete saap 15. aprillini 2013.

Mulgimaa lipu konkursi pääle saatsive 31 inimest 61 tüüd. Mulgi Kultuuri Instituudi indamiskomisjon valis nende ulgast vällä viis lipukavandit, mes lääve rahvaäletusele. Mulgimaa lipp kuulutedes vällä 19. aprillil Heimtalin VIII Mulgi konverentsil.

Mulgimaa lipp uut vällävalimist

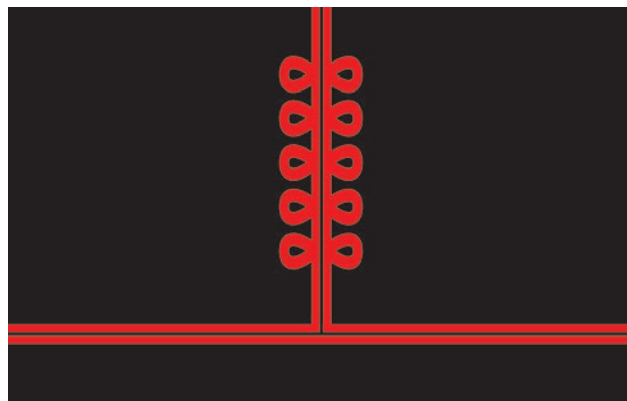
3.

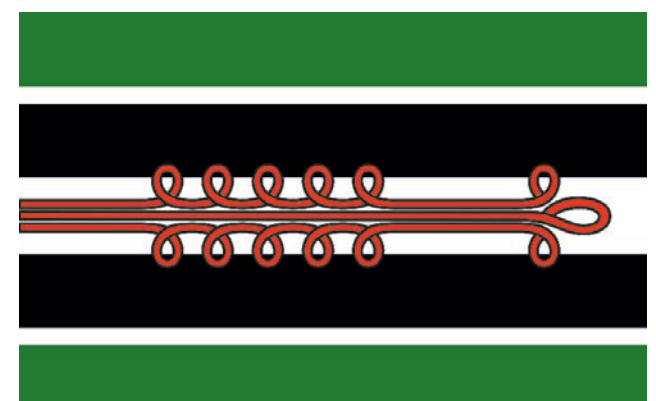
1.

2.

4.

5.

Mulke au ja uhkus

Alli Laande sai vabariigi aastepäeväs presidendikäest oma pikaigse tüü iist mulgi keele ja kultuuri ääs Valgetähe V lassi teenetemärgi. Pilt: Arno Mikkor.

Vaibakunsnik Anu Raud sai Eesti Rahvuskultuuri Fondi tänuauinna elutüü iist ja Villändimaa Kultuuripärlil kah.

Törva rahvamuusikaansambel Jauram (Thea Leitmaa, Ants Säks, Aado Kaasik, Ave Säks, Katrin Kannukene ja Vello Jaska) sai Valgamaa Kultuuripärlil auinna.

Tarvastu Gümnaasiumi 5. lassi latse ja nende õpeteje teive valmis maailma edimese mulgikiilse multivilmi "Pannkuuk".

Perimusaaste om vesi mulke veskele

Kik om joba kuulu, ket 2013. aastet om kuulutet perimuskultuuri aastes. Sellest kõneldes raadjun ja televiisurin ja kik ettevõtmise püünetes kah kudagimuudu selle teemage sidude. A mes sest mulkele kasu om?

Kristi Ilves
Toimendei

Tegeliguud om ju kik sii, millege tegeleve Mulgi Kultuuri Instituut, Mulke Selts ja kik tõise siandse ühenduse, perimus – kas sis üte või tõise külle päald vaadeten. Sii aastet om vesi Mulgimaa ja kigi tõiste tilliksede kultuurikante rahvale. Üitskõrd ometi nätas mede tüüd, tõstetes sedä au sissi ja kõneldes sellest. Enämb ei arutede, kas murdekiilt ja perimuskultuuri om üldse vaja oida. Aastet päämõte om sii, et mede oma kultuur om väige tähtis ja sedä tule egä inna iist alla oida.

Ää märk om ju sii kah, et perimuskultuuri aastet valla-tegemise pidu olli just Mulgimaal – Tarvastun ja kogundi president esi olli käimä tullu. Aastet, mille akatusest om müüdä minnu pallald kolm kuud, om mulkele joba pallu äid uudisid toonu: nii Villändi-ku Valgamaa Kultuuripärlit auinna tullive mulkele, Laande Alli sai presidendi käest mulgi keele ja meele edesiviimise iist auraha, Tarvastu koolilats teive valmis edimese mulgikiilse multivilmi, mulgi keele sõnaraamat sai valmis jne. Ku vaadete Mulgimaa kultuuriprogrammist raha saanu projekte, sõs om selge, et aastet lõpus om sii nimekiri õige pikk ja uhke.

Prilla om käimän Mulgimaa lipu vällävalimine. Olge sõs kik akkaje ja ääletege iki sedäviisi, et me saas omale lipu, mille sihen oles samapallu vaimu ja väge ku mulke endi sihen!

Edimene jagu LEADER-programmist om läbi saanu

Mulgimaa Arenduskoda om edimese toetusrahade ettevõtjatele, kodanikeühendustele ja omavalitsustele vällä jaganu. Viimäse vastusse om viil PRIA-st tulemede. Kokku om edimese kõrrage jagatu Karksi, Halliste, Abja ja Paistu vallan ning Mõisakülän 1 758 290 eurut. Projekte innassive asjatundjade ja kinnit arenduskoda juhatus.

Elualade kaupa jagati toetusi sedäviisi:

I – ettevõtjide toetamine 361 145 eurut (rahaküsiija om ettevõtja)

II – küläelu edesiviimine 679 179 eurut (küsiija om mit-tetulundusühenduse ja omavalitsuse)

III – Mulgimaa omaperä ja ärielu toetamine 717 966 eurut (küsiija om nii ettevõtja, mit-tetulundusühenduse kui omavalitsuse).

Ennemb om raha antu Mulgimaa turismitäatmigu välläandmise, mulgikiilside koolivihke tegemise, Mulgi laulu- ja tantsupeo läbiviimise, tiijuhte õpetemise jms jaos.

Mitu aastet om tegevusgrupp

Piret Leskova
MTÜ Mulgimaa
Arenduskoda
tegevjuht

käinu turismimesil Tour-Est. Teeme ütten MTÜge Võrtsjärve Ühendus projekti „Mulkega Võrtsu pääl“, mes om mõtel-du neile, kes reise kõrraldeve. Märtsikuul võtsime ette talvitse käigu ja 15.-16. augustil tulep suvine. Ette valmistedes noorde kuuntüüprojekti ütten Soome, Prantsusmaa ja Iirimaage, kes egän riigin tulep üits kokkusaa-mine. Egäle koolitusele saap sõi-ta egäst omavalitsusest ütten nuur, kes piap oma täadmisi peräst kodukandin kah edesi andma. Päämine om, et sel noorel oles uvi koolituse teema vastu. Tee-made om egä kõrd esisugutse.

Abja-Paluojaal säetes sisse ettevõtlike mulke tääbekammer, säalsaman om kah Leader-tegevusgrupi kontur. Tääbekambrese akkame kokku korjame täädust

Mulgimaa äride kohta ja neid rahvale tutvusteme. Tegevus-grupp om tennu oma liikmile õppereise Eesti Leader- piirkondese ja kaugembele kah ning andan nõu rahaküsiijile.

Projekti om aviten maa-elu edesi viia ja siin äri tetä. LEADER-toetuse abige om Mulgimaa raasike parembes saanu. Tähtis om täada, et LEADER-rahage tettu asja piave oleme kigile uvilistele valla, nende manu piap egäüits saama min-na. Raha saanu projekte saap vaadete aadressi pääl www.mulgimaaarenduskoda.ee.

Oodame uut programmi-jagu ja teeme kokkuvõtti tettu tüüst. Uusi laane akkame vällä nuputeme septembrekuul ja kutsume sõs punti äste pallu Mulgimaa edesiminekest uvitet inimesi ja asutusi.

Kik ettepaneku ja mõtte LEADER- teemadel om oodetu aadressi pääl mulgimaaarendu-skoda@gmail.com .

Mulgi kiil: Kristi Ilves

Perimuskultuuri aastet tetti valla Tarvastun

Selle aastet kahessandel Sküündlekuu päeväl kuulutedi vällä kultuuriperändi aastet, mille pääliskiri olli „Perijate pole perändust“. Villändi kuulutedi kultuuriperändi päälinnas ja edimene üritus tetti Mustla rahvamajan. Päevä vedäs kigile täädä-tuntu Heiki Raudla.

Avasõna ütten Tarvastu vallavanemb Alar Karu. Sõs arutedi, et kelle ja mille jaos toda aastet vaja om. Sellest kõnel Riin Alatalu ja säält jäie kõlame mõte, et sedä om vaja iki mede kigi jaos ja ka mede latse ja latselatse saave sellest üitskõrd osa ja taipave ek kah selle mõtet.

Ehituskunsti tundja Heiki Pärdi kõnel meile Tarvastu kihelkonna ehitusperändist ja näidäs pilte neist majadest, mes ollive raasike või esiki pallu tõistmuudu ehitet. Peris siandsit väga vanu maju om väge vähä alla.

Vahepääl ollive püüne pääl Tarvastu gümnaasiumi rahvatantsje ja lauluäält tei segakuur Üits Viis. Nii laulu kui ka tansu ollive ette valmistet vana aa vaimun. Edimest kõrda näidati rahvale kah Tarvastu gümnaasiumi

mi 5. lassi laste tettu mulgikiilset multivilmi „Pannkuuk“.

Viil kõnel Riin Alatalu mede kandi kunstiinimisest Helmi Üprusest, kes olli omal aal väge ää kunstnik ja tegel vähätsel määräl muinsuskaitsege kah.

Kõneldi kah mede kandi edimesest olümpiamedalimehest Martin Kleinist, kel sai minevaaste müüdä 100 aastet medäli saamisest. Temä eluluust, tüüdest ja tegemistest kõnel latselaits Kätlin Klein. Jutu manu näidati kah pilte selle mehe tegudest.

Harri Haamerist kõnel väge uviteveld temä poig Eenok Haamer. Harri Haamer olli Saaremaal ütten edimesi skaudijuhte. Pääl sõda saadeti ta külmäle maale. Kui ta säält 1955. aastel valla sai, sis saadeti ta Tarvastu koguduse pastoris, kunkottale ta jäi pidame kolmekümnes aastes.

Ku rahvamajan olli kik loengu ärä ollu, sõs lätsime surnuaid, kun olli ütten kah mede president Toomas Hendrik Ilves ja kes pidäs sääl kõne. Sõs minti panti küündle Harri Haameri, Helmi Üpruse ja Martin Kleini avva pääl.

Sellege olli sii päev lõpetet.

Ants Mändmets

Mulgi kutsuve rahvast maale

Mulgimaa kolm valda ja ütten linn om osalise Kodanikuühiskonna Sihtkapitali (KÜSK) puult rahastet rojektin „Maale elama!“. Pundin om Halliste, Paistu ja Karksi vald, Mõisakülä linn ja Tuhalaane kogukond Karksi vallast.

Päätähtis om muuta inimeste arusamist maal elamisest ja kaia ellu äräte aaluulise tühjalt seisvä tare. Viimätsel aal om mitmit lagunu taresit kõrda tetti ja mede kanti mitu inimest maale manu tullu.

Pirla tahas sedä tüüd tagast tõugate ja täadmise päälinna kotusse pääl viia. Selleperäst tulep 13. aprillil Talnan edimene „Maale elama!“ mess, kos mitme kogukonna Kagu-Eestist, Villändimaalt ja Jõgevamaalt üles astuve.

Kui kellegil om viil mõttit või tühje taresid vällä paku, sis palume sellest lahkest täada anda neile vallavalitsustele, kes sellen rojektin osalise om.

Andres Rõigas
Halliste vallavanemb

Kalli Mulgimaa latse!

Olede 2. juunil 2013 kell 11 oodetu

Paistu valda Holstre-Polli spordi- ja puhkekeskuse

SUURELE PEREPÄEVALE

Pakutes pallu lõbusit tegemisi luudusen.

Rohkemb saat lugede maikuul
www.holstrepolli.ee

Holstre-Polli spordi- ja puhkekeskuse pere,
Paistu vallavalitsus, Viljandi linnavalitsus

Üits mulk

Ku Andrus Veerpalu ja Jaak Mae suusatemise sinnapaika jäteve, sös pellässive pallude, et nüid om Eesti suusaspordil ots pääl. Önnes sii sedäsi es lää. Üits, kes joba aastit oolege tipu poole rühkin ja nüid olümpiavõitjide varjust vällä saanu, om Tarvastu miis Algo Kärp (28).

Miandse võistelusege Sa esi sii tali kige rohkemb rahule jäit?

Ma jäi töbitses ja sii rikk ärä miu võistlemise maailmameistrev õistelustel. Selleperäst ma jäi kige rohkemb rahule kate rahvusvahelise maratonige. Tšehhi Jizerska Padesatka 50 km klassika maratonil ma sai 10. koha ja Tartu maratonil 11. koha. Maru kahju om, et Tartu maratonil ma jäi võitjast pallald kuus sekundit maha.

Kudas Sa spordi manu jõusit ja mesperäst valisit just suusatemise?

Suusatemise manu jõusi ma sis, ku kolisime perege Tarvastu valda. Vanembe viisive sis miu ja mu velle Villändi spordikuuli arjuteme. Mesperäst just suusatemine valiti, pias vist küsime miu vanembide käest.

Viimätsel aal om Mulgimaal pallu suusaradasit manu tullu. Kui pallu sa Mulgimaal arjutet?

Mulgimaal ma tegeliguld enämb väige pallu ei arjutegi. A kindel lemmikkotus om iki Holstre-Polli suusakeskus.

Mes Sa kui spordiinime arvat sellest, et maadlus tahetes olümpiakavast vällä jättä? Väte

tule üitskõrd sii aig kah, ku arvates, et murdmaasuusatemine om liiga igäv ja selle asemel võis olla oopis mõni uus vigur?

Sedä ma muduki õiges ei pia, et maadlus OM kavast vällä arvates. Tegemist om iki algusest pääle ollu alage ja sii pias igäveste kavan oleme.

Sedä ma väige ei pelgä, et murdmaasuusatemine OM kavast kadume pias, kuna tali-alade man ei ole olümpiale nõnda pallu egät sorti tahtjit ja murdmaasuusatemine om sääl üits kige vaadetumb kah.

Kas eestlase om sportlaste vastu ülekohtuse? Ku edimese kolme ulka ei tule, sös materdedes sportlane maha. Unetedes, ku tillike rahvas me oleme ja kui pallu äid sportlasi mede ulgast om tullu.

Eestlase kige paremb süük om ju tõine eestlane. Ariliguld om sedäviisi, et nii, kes ei tää suusatemisest kuigi pallu, materdeve kehvembe tulemuse peräst iki. Mede suusatejede ennemb võidetu medäli om rahva väige ärä elliten. Arvates, et kik piave pallald kolme parembe ulka tuleme, a sinna tahave ju viil 90 miist. Suusatemise tase

Algo Kärp – Mulgi täht sporditaevan

om pallu kõvembes minnu, kui sii olli näituses 10 aastet tagasi. Prilla 30 ulka saamine om joba väige tubli tulemus. Muduki om egä Eesti suusakoondise liikme päämine iismärk tulla iki kolme edimese ulka. Selle nimel näeme üttepuhku vaeva ja piiname ennest arjutemisege.

Prilla ei ole Eesti suusatemisel ää aa. Kas ja mesperäst sa soovites noortel söski suusatrenni minna?

Suusatemine om üldkeheline ja sedä saap tetä vällä. Noore suusateje piave tegeme pallu eri alasi: pallimängu, jalgrattasõit, ujumine, juuskmine, rullsuuske/-uiskege sõitmine. Eestin om imeilusa talveilma ja lume om siin küländ. Viimätsel aal om tubliste kõrda tetu suusakeskusi ja manu tullu radu.

Ku sa parasjagu suuske pääl ei ole, mes sa sös tiit?

Arvate om, et sös ma puhka. Tippisportlase jaos om puhkus sama tähtis ku arjutemine. Ku ma vähätigi saa, sös ma muduki tegele oma tillikse pojage. Laagren ollen, kui pere üten ei ole, sös ma loe raamatit ja vaate vilme.

Miande om suusateje suvi? Suusateje jaos om suvi kige

rassemb aig. Suvel piap arjuteme väige pallu, et talve jõvvas äste võistelde. Terve suvi om nagu üits suur spordilaager. Suve kolme kuu pääle om mul ümägiguld tosin päevä puhkust.

Sa sait 2012. aastel Villändimaa kige parembe suusateje nimetuse ja vabariigi aastepäevä aigu and Tarvastu vald Sulle Martin Kleini aastepremia. Mes nii Sulle tähendeve?

Valla preemia om mulle väige tähtis. Ma elä ja arjute prilla küll Otepääl, a koduvald om mul iki Tarvastu. Ma tää, et sääl om mul pallu pöidlaoidjit ja sii om väige ää tunne.

Villändimaa kige paremb suusamiis olla om kah tore, a ma tahas, et selle koha pääle rohkemb kandidaate oles – sii viip ju edesi.

Kes om Siu kige suurembe toeteje?

Iki miu pere. Nemä saave kige rohkemb vatti, ku mul rasse aa om. Nemä om toes ja annave jõudu egä päev.

Algo Kärp.

Kui vana su laits om ja kas temä joba kah suusatemise vastu uvi tund?

Kristofer om alla üte aaste ja üte kuu vanune ja uvi suusatemise vastu om viil vara vällä näidäte. Talle miildive prilla rohkemb egäsugutse poti-panni, mes äste koliseve.

Kas Siu kolm sösard- velle kah suusateve?

Nooremb sösar käip küll suusatrenni ja veli suusatep tüü kõrvast oma lõbus. Vanemb sösar eläp Taanin ja sääl kuigipallu suusate ei saa. Kui talve kodumaale trehväp, sis iki suusa ala panep.

Küsinu ja mulgi kiilde säädän Kristi Ilves

Mulgi Kultuuriprogrammist saive raha 43 rojekti

2013. aaste Mulgi Kultuuri-programmile tetti 54 rojekti ja neid olli egäst Mulgimaa paigast. Raha saive neist 43. Edesi om kirjan paikkunde kaupa, miandse rojekti saive raha.

Alli Laande
Mulgimaa
Kultuuriprogrammi
nõukogu liige

Karksi vallavalitsus sai raha nende rojekte jaos: „Karksi mur-raku õpik“, ansambel „Tuulepuu“ laad, lasteaialaste rõõva, Mulke ülikuul, Villändimaa Virre, Mulgi mälumäng ja Mulgimaa mees-te mängu. Karksi Haridusselts sai „Külatii“ ja Aiandus-Mesindus-selts Muri külä kultuuriperändi oidmises. Pensionäride ühendus sai õpikammerte jaos kah.

Mulgi Kultuuri Instituudil om sii aaste laanin anda vällä uuvve parandet tüüvihu, tetä õppepäevä „Äärberite koolitus“, konverents ja jätkuprojektes om-keeleõpe õpetetjel, Vikerraadiu uudise, aaleht Üitsainus Mulgimaa.

Tarvastu vallavalitsus sai raha laste omaloomingu võisteluse,

laste rõõvaste ja murdeluuleko-gumiku tarbes, Tarvastu Muu-seumi Sõprade Selts mulgikiilse lauluvihu välläandmise jaos.

Alliste vallavalitsus kõrraldeb rahvamajade abige rahvapilliõpet, tetäs lastel rõõvit, kõrraldedes Alliste koolin lastel õppepäivi ja naeste rahavatansurühm tiip esi omal rahvarõõva. Sedä rojekti tahas eräldi ärä märki. Sii olli tõeste üits ütlemede tore ja läbi-mõteldu asi.

Elme valla puuld tulli kolm väegä vahvat ettevõtmist – kultuuriperändi oidmine Taageperän, mulgi perepäe (midä eelmine aaste kah tetti ja mes tõeste äste kõrda läits) nink ka lastel tetäs rahvarõõvit manu.

Mulgimaa kultuuriprogrammi abige lääp sügise Mulgimaa täädmistepruuv kah edesi. Pilt: Kai Kannistu.

Abja vallavalitsuse puult tulli tore rojekti „Noorte mulgikaamer“.

Paistu vald sai raha kate laste ja noorterojekti läbiviimises – üits Mulgimaa matka jaos ja üits lastelaagre tegemises.

Viil olli tennü rojekte **Mul-ke Selts** ja nende tegemistest

sai toetust uvve Alamanaki välläandmine, kultuuriperändi oidmine ja kultuuripäevä, seltsil anti kah üte rojektige tegevus-toetust.

Villändi linnavalitsus sai raha rojektile „Egävene mulk“ ja Lõuna-Eesti Kultuuriringute Keskus akkap kokku säädme

õpperaamatut „Mulgi noomeni ja verbi“.

Üits rojekti olli ka eraette-võtte esitet ja sii olli OÜ Forge – temält om suvel uuta Öisu sepikoan meistride päevi.

MTÜ Perimusmuusika Kes-kus kõrraldep sii aaste konserte egän Mulgimaa koolin ja tulemen om kah järgmine aaste MTÜ Villändi Lõõtsaklubi puuld vällä antavet Tauli Antsu lõõt-saplaati.

Raasike jäi raha viil üle ja selle tahas jagade interaktiiv-se keeleõppe jaos, sest esitet olli kaits sihandest mõtet, kuid ennemp, ku sedä raha vällä anda, tules kokku leppi selle tüü kõrraldemine ja ajaplaan. Selleperäst me es anna sedä juunig vällä. Ää miil olli, et tegije ollive suure oolege oma tüüd tennü ja rojekte tulep egä aaste manu. Sii näitäp uvi mulke vastu ja suurembet arusaamist mulgi asja aamisesest.

Mulgi sõnaraamat om valmis

Valmis om saanu üits kavva tettu ja ammu oodet raamat – "Mulgi sõnastik". Edimese kuunistmise ollive joba 2007. aastel ja raamat näie ilmavalgust 2013.aaste lihavõttes. Selle tüü man om akatusest pääle abis ollu pallu inimesi. Mõne neist kutseme jutuseõõri, et tettu tüü pääle tagasi vaadete.

Kudas Sia olet sõnaraamatu tegemisege seotu?

Alli Laande, „Mulgi sõnastiku“ projekti iistvedäi: Sõnaraamatu tegemise man ole ma peris ürgüesest pääle. Mõte tulli Lõune-Eesti Keele- ja Kultuuriuringide keskusest ütten akadeemik Karl Pajusaluge ja nii sai sedä rojekte abige tegeme akatu. Ää olli, et meil om viil sihandse inemise, kes esi kõneleve ja mõistave mulgi kiilt. Nendest sai kokku pantu rühm, kes akassive sedä sös üle kaeme ja parandusi tegeme ja täiendeme. Tüü käigun sai kigepäält Tanningu Salme kokku kogut sõnaloend arvutise lüüdu ja sös Talnan Eesti Keele Instituudin sõnadege täiendet. Mia olli selle man kige selle tüü akateje ja rojektijuht.

Triin Todesk, Tartu Ülikooli soome-ugri keeletääduse magistrant: Ma või ütelt, et mia liitusi tüüge lõpikus, ku olli juba olemen kigeledimene mustand sõnaraamadust, ja olli vaja nakate säääl vigu paranteme ja tarvilit sõnavara manu paneme. Ka olli tarvnis näütid kirjakiilde tõlki ja kaeda, et egäl sõnal oles muutvorma ja näütelause man.

Ants Taul, Helme murraku kõnelei: Mia olli kah sõnaraamatu tegemise pundin akatusest pääle. Ma olli üits mede kümnest keeletundjast, Helme kandi asjatundai.

Karl Pajusalu, akadeemik, murdekeele uurja: Ma olli osaline nii sõnaraamatu tüürühmä tüü man ku sõnaraamatu toimetemise man.

Kristel Habakukk, Mulgi Kultuuri Instituudi juhatei aasteni 2011: Ma ai 2007-2011 sõnaraamatu projekti asju ja otse raha.

Janne Järvelt, Mulgi Kultuuri Instituudi juhatei: Ma olli sõnaraamatu tegemisege seot viimätsen jaon – otse selle rükmise ja kõrdasäädmise jaos raha.

Mes olli selle tüü man kige rassemb, mes kige toredamb?

A. L.: Sedä olli väega tore tetä, sest inemise, kes sedä miuge ütten teive, om targa ja uviteve nink selle käigun sai esi pallu õpit. Ää olli kah, et me saime säääl ollen mulgi keelen kõnelde. Rasse olli sõnu kikke õigeste valide, sest kikke es saa ju raamatuse panna. Egän kandin kõnelde kah raasike tõistmuudu ja sedä olli peris rasse arveste.

T. T.: Rasse olli sõnadeg, millel om egän kihlkunnan esi äälükukuju, tulli otsustede, mis vällä jättä, kikke es saa raamatuse panna. Miule miildis kige enämb näütid otsi ja tõlki, ma sai nõnna pallu uusi sõnu täädä.

A. T.: Mul es ole säääl rasset midägi, nõnda kudas tunne ütlen,

nõnda ma oma mõtte vällä ütli. Kige põnevemb olli asja man sii, et ma saie teedä väege pallu mulgikiilt sõnu, midä enne es ole kuulugi.

K. P.: Kige rassemb olli vällä nupute, miandsit sõnavorme raamatuse võtta, miandsit vällä jätta; tore olli tegeligult kik sii tüü, mulgi keele rikkus esi – siisama, mes tõise külle päält päävalu tei.

K. H.: Inimese (sõnaraamatu kokkusäädjä) ollive kige toredambe. Midägi rasset nagu miul es olegi.

J. J.: Rasset es ole midägi, suuremb tüü olli joba ärä tettu.

Kellele ja mesjaos siast raamatut üldse vaja om?

A. L.: Sedä om küstu joba ammu. Kigepääl ikki noorde ja laste jaos, kedä sii kiilt uvitep ja ka õpeteje jaos, ken lastege tegeleve. Sii om ka mede keele- rikkuse kirjapandmine, sest ku kõnelde vähä, sös om sii kiilt kadumiseohun.

T. T.: Raamatut om tarvnis kigil mulkel ja mulgi keele uvilistel. Mulgimaal õpetatas pirlatsile mulgi kiilt küll, aga ku õpetejet (või vanaemä-vanaesä) man ei ole, ei saa lats esi kuskilt võõrid sõnu järgi vaadete.

A. T.: Kigepäält iki meile mulkele endile, a muduki kah kigile tõistele eestlastele, kes mede murdekiili mede emäkeele rikkuses peave.

K. P.: Siinamaani ei ole ju üttee mulgi sõnaraamatut, nõnda et neid mulgi keele õpit ja tarvitejit, kel sõnaraamatust abi om, om kindlaste väige pallu.

K. H.: Miu arust om sedä raamatut vaja kigile aaluulise mälu ja kultuuriuvige Eesti inimestele. Olgu na sis mulgi juurtege või ilma.

J. J.: Miu arust om mulgi sõnastik suur samm edesi mulgi keele allaoidmise ja edesi kandmise jaos. Ma usu, et sellest saap tähtis abimiis kigile mulgi keele õpidele. Mille järgi valiti vällä, miandse sõna või vormi lääve raamatuse ja miandse jääve vällä?

A. L.: Sii olligi raasike rasse, aga teime kokkuleppe, et paneme manu ka paikkonna märgistuse. Eesti keelege sarnatsit sõnu pannime sõnaraamatus vähä.

T. T.: Suurembe erinevuse ollive iki Karksi ja Tarvastu vorme vahel. Kaesime, et väige esisugutse sõnakuju iki kik raamatuse saas. Me es pane pirla raamatuse sõnu, midä om ollu pallalt ütten Mulgi kihlkunnan või mis om väige sarnatse kirjakeele sõnadege

A. T.: Otsutedi sõnade ennusteteve kasutusvajaduse järgi. Pallu sõnu, mille tähenduse vastid täambetsel päeval ei ole enämb olemen, jätseme vällä.

K. P.: Kuna egä Mulgimaa kihelkonna murdekiil om esitsugune, olli arutemist pallu; vällä jäi rohkemb kirjakeelege sarnatsit vorme ja neid, mille kohta me es tää, kas ja kui pallu neid Mulgimaal tarvitedi.

Mes tunne olli uut sõnaraamatut edimest kõrda kähen oida?

A. L.: Mia ole küll väegä õnelik, et edimene „linnuk“ om lennuna ja nüid tulep edesi minna.

Tüüd om viil pallu. Rõõm om suur.

T. T.: Mia uutis ju ammu, et saas raamatut esi katsu. Sii om iki uhke asi, ku sii suur tüü viimäde papre pääl kah näta om ja viill enämb inimesi saa selle nõal mulgi kiilt kasute ja õppi. A. T.: No tunne om maru – iki esi kah tegemise man oltu. K. P.: Sii sõnaraamat om iki edimene, „pilotprojekt“, nagu nüid- sel aal üteldes, selleperäst sai selle pääliskirjas „Mulgi sõnastik“. Ma looda, et lugeje ei ole pettunu selle peräst, et väige pallu mulgi sõnu ei ole viil sõnaraamatuse jõudan, ja rohkemb tunneve iki rõõmu selle peräst, mes sää sihen om. Suure Mulgi sõnaraamatu tegemine om viil ihen ja võtt kindlaste mitu aastet aiga, a ää iki, et „märk om maha pantu“. K. H.: Sii iki nagu oma laits või vähembelt ristilaitis, kelle sünni ja ää käekäigu peräst om vaeva nättu.

J. J.: Rõõm!

Karl Pajusalu, Janne Järvelti ja Kristel Habakuke jutu panni murrakuse Kristi Ilves

Mulgimaa täadmistepruuv „Mia küsü, sia vasta“ sai läbi

Mulgimaa mälumäng käis minevaaste sügisest kuni 20. märtsini, kui Paistu kihelkonna olli viimäne jagu ja võitjate tetti täätaves. Mängu mõte olli miilde tulete Mulgimaa aalugu, kombit, rahvarõõvit ja eluolu ja säälsaman eri kihelkonde mulgi kokku tuvva. Egä mälumängu jagu olli esi kihelkonna.

Karksin ollive kige parembe Karksi mulgi, Kitzbergi Gümnaasiumi õpeteje ja võistkond Akord; Tarvastun Tarvastu I võistkond, Tarvastu II võistkond ja Abja Vallavalitsus; Abjan Halliste võistkond, Karksi mulgi ja Abja Vallavalitsus; Tõrvan Halliste võistkond, Tarvastu I võistkond ja võistkond Mesilane; Paistun Karksi mulgi, Paistu mulgi, võistkond Sõõr ja Halliste põhikooli võistkond.

Kai Kannistu
Karksi Valla
Kultuurikeskuse juhatei,
projektijuht

Kokku käisive mängmän 21 viieliikmelist võistkonda Mulgimaa ütetoiskust omavalitsusest. Kige rohkemb osalisi olli Karksi ja Tarvastust. Egä mängujao akatusest astsive üles kohaliku esitegevuslase ja tervitusesõna ütlen vallavolikogu esimiis.

Küsimuse nuputive vällä Olav Renno, Piia Mänd, Alli Laande, Anne-Ly Ütsik, Enno Liiber ja Kai Kannistu ütten abilistege. Egä kõrd küsiti 2 x 12 küsimust. Mängujao võitja sai „rändkarika“ – mulgi kaabu.

Pääle viimäst jagu lüüdi kik viie kõrrage saadu punkti kokku

Enn Sarv ja Arvo Maling võitjate pundist lõikave tordi valla. Oma tükki uut tõise koha miis Andi Reitel.

ja sedäsi tullive vällä üldvõitjate. Päävõidu saive 155 punktige Karksi mulgi (Enn Sarv, Tõnis Laurik, Arvo Maling, Enn Kauber ja Rein Palu). II koha pääle jäi 145 punktige Tarvastu

I võistkond (Aivar Mastik, Andi Reitel, Jüri Kuropatkin, Allan Luha, Renno Nurmela). III koht läits 137 punktige Halliste võistkonnale (Andres Rõigas, Arne Putnik, Mait Mikelsaar, Kalle

Räästas, Peeter Jürgenson (Janne Järvelt)). Mälumängu kigi jagude küsimuse ja tulemuse om üleven Karksi Valla Kultuurikeskuse kodulehe pääl.

Mälumängu lõpus saive kik osalise tänapapre ja mälestusajakse. Kik võidumiiskonna liikme saive omale mulgi kaabude. Urmas Jalakas tei lõpikus uhke tordi, mes ütenukun ärä süüdi.

Sügis akkap täadmistepruuv uvveste pääle, sest projekt sai Mulgimaa kultuuriprogrammist raha. Mälumängu avitive läbi viia Kultuuriministeriumi Mulgimaa kultuuriprogramm, Karksi, Tarvastu, Abja, Tõrva, Paistu valla, Mulgi Kultuuri Instituut ja Kultuurkapitali Villändimaa ekspertgrupp.

Mulgi kiilt: Kristi Ilves

Mulgi päevä Talna 21. koolin

Kaits mulgi päevä andsive päälinna koolilastele pallu täadmisi manu.

13. ja 14. paastukuu päeväl olliv Talna 21. koolin keelepäeväle mõtelden ette valmistet mulgi päevä selle omaperätsse kultuuri- ja keelepaikkonna tutvustemises ja täädä andmises.

Edimesel päeväl olli laanin kokku saia perändkultuuri tutvustemises Laande Allige, ken tei lastel selges nii Mulgimaa kotusse, ku ka keele ja rõõvide, kirjanduse nink ka toidu eriperä. Köneldi ka sellest, mikeperäst om vaja sedä kultuuriosa oida ja mis sii mede eesti keelel manu annap. Tuttaves saive latse ka Mulgi Kultuuri Instituudi laane ja tegemistege. Sedä kikke tei

kaunipes mulgi lauliku Tauli Anu mulgikiilne laul. Kik sii etteastmine olli mulgikiilne. 600 last saive kullele mulgi keele kõla ja täädä uusi sõnu. Lõpetuses lauleti viil ütenkuun üits mulgi laulumäng, mille man olli lusti kuhjage. Tore olli kaia latsi, ken ollive panden sii päe selgä mulgi vammusse, mis ollive küll lainatu, aga ikki vahva, et töismelise kannave rahvarõövast uhkusege.

Tõisel päeväl olli lastel võimalus tettä täadmisteruuvi eri vanuserühmen ja suurepe käisive noorepidele ette lugemen mulgikiilset muinasjuttu „Re-

hepapp“, mille na saive mede aalehest Üitsainus Mulgimaa. Ää miil om täädä, et mede lehte loetes ka päälinnan.

Peräst olli viil kena istmine kuhvilavvan, kun köneldi mulgi toitest ja rahvarõövist. Kige rohkep sai nalla sellege, et Talna latse es taha summagi usku, et Mulgimaa ei olegi Villändimaa. Nüüd om sös vähepelt 600 last targepe ja tääve õiget paikkonda, mille aaluulises nimes om Mulgimaa. Sii olli üits ütlemede tore ettevõtmine kooli juhte puuld ja and ka lastel pallu uusi täadmisi.

Laande Alli

ÜTLE SÜÄME PÄÄLD VÄL`LÄ

2013. aaste om riigi puuld kuulutet perimusekultuuri aastes. Sii omakõrda nõvvp ülevaatemist, mes om kõrran ja mes lompap. Vil`ländi murderingi arvaten lompap Mulgi murre ek kiil, nagu sedä prilla kutsutes. Sii kodukeeles ollu kõnelemise viis om pal`lu – pal`lu inimpõlvi vastu pidänu. Pereden köneldi pal`lald murrakun ja kasutedi kigile täadaolevit sõnu ende mõttide parembe väl`läütlemise jaos. Sii an`d omamuudu kõneruugi. Latse kasusive murraku sihen: sõna jäive pähä ja el`ü kõrva sissi. Miä ole esi sedäsi üles kasunu. Sii lämi kõneruuk om kõrva jäänu vaatmede selle pääle, et peräst 90aastese vanaemä engeitmist es tarvite miä 34 aastet sedä kiild.

50 aastet es ole Eestin Mulke Seltsi, aga söe tuha all õõgsive kik sii aig. Üten laulmisege akati kah seltsi uvveste ellu aama. 1990. aaste 4. märts olli sii päe, ku asi ärä tetti.

Vahepäälitse aa sihen sai murrak kõvaste kannate. Pal`lu põltsit persit lõhuti ärä, katik

Erna-Elise Neimann
Tavastu mull

läits õige keeleruuk, kadusive omamuudu välläütlemise. Noorembe võtsive omas kirjakeele käände ja püürde. Sii muut`lause küll lühembes, a perimuse sissi lüüdi auk. Tek`omamuudu segäkiil: mede meelest moonutet kirjakiil.

Me akassime keeleringin perimusekeelege pääle 13 aastet tagasi: iki tasa ja targu. Tänavuse aaste nimetemine perimusekultuuri aastes kinnitap, et oleme ollu õige tii pääl. Kiil om ju üits päämine jagu selle sihen.

Aig om näidänu et perimuskiiil om prilla mitme pulga pääl: kodust saadu õige- ja segäkiil, küä pääl õpitu kiil.

Nüüd õpetedes latsi mulgi keelen kõneleme. Aga miändse keelepulga pääl perineve õpeteje? Kas na palka

saave? Sii viimane pututep kah aakirjanikke, nõuandjit ja tõisi, kes sedä keeleasja aave. Kas Mulgi Oma Ülikoolin ülesastje mulgi kõnelive õigen murrakun?

Miu arusaamist müüdä piast ametligu täädäandmise ja soovi üleni oleme perimusekeelen. Sii näitap, et peetes lugu endest ja tõistest kah. Aga ei ole!

Üitsainus Mulgimaa talvelehen om valde- ja linnavalitsuste ning MKI kuulutuse segakeelen. Selle pääle miä ütlet, et egä pärimusekiild täädä inime – neid iki viil om – oles saanu avite, ku oles juhatus kütü.

Miä arva viil, et i-peeneduse märki – koma peenedadava man – tules rohkemp tarvite. Sii avitep neid, kes alla akkave murret lugeme, õigeste sõnu väl`lä ütletde.

Siikõrd mõikap!

Nüüd om terve aaste aiga selle keele õige kõneruugi väl`läütlemise au sissi tõstmise jaos. Olge tublide!

Meie aga aame oma ürri edesi ja aviteme ää meelege, ku tahetes.

TULEMEN

Eimtalin

05.04 Eimtal muuseumi välläpanek "Elulugudege asja" – vaadete saap Anu Raua lemmikasju Eimtal muuseumi kogudest.
18.05. kell 11 Eimtal laot. Kultuurikava, tüükambre, rahvamajan om vällän ERMI kampsikogu. Kell 12 kudamise võistelus "Käi ja kua". Ödaku muuseumiüü.

Tarvastun

02.04 kell 13 Mustla rahvamajan Peterburi sirkus, pilet 2 €. 03.04 kell 11 Mustla rahvamajan mahetootjade koolituspäev. 26.04 kell 14 Mustla rahvamajan tantsupäev kooliõpilastele. 10.05 kell 18 Mustla rahvamajan emädepäeva konsert. 16.05 kell 13 Tarvastu tantsumemme ja muusikakooli õpilase tähistev Mustla rahvamajan ütenkuun emädepäevä. 11.05 Tarvastu käsitüülaot. Küsi manu tel 436 6262. Tarvastu raamatukogu näitusesaalin: aprilli keskpaigani Viive Taluri "Uus võimalus", aprilli keskpaigast mai keskpaigani Tarvastu Naeruvõru lasteaste laste kunstitüüde, mai keskpaigast juuni keskpaigani Tarvastu Muusika- ja Kunstikooli õpilaste tüüde.

Karksin

02.04. kell 11 Peterburi sirkus, pilet 2 €. 03.04. kell 10 Väikse Virre "Igal linnul oma laul". 03.04. kell 18 kige pere kinu „Lisa Limone ja Maroc Orange: tormakas armulugu“ 06.04. kell 16 Villändimaa laulukure kevädpäev. 10.04. kell 19 konsert – Sigrid Kuulmann, Marko Martin, pilet 4 või 3 €. 12.04. kell 17 Höbeniidi õhtu. 13.04. kell 19 "Sõlesepa 45". 15.04. kell 18 Lille-Astra Arraste austemise õhtu. 17.04. kell 19 kinu „VIRU. VABADUSE SAATKOND“, pilet 2 €. 19.-20.04. laululaager. 21.04. kell 17 muusikali edimine ettekandmine. 23.04. kell 18 Kitzbergi mäe joosuvõistelus, kell 19 jüriüü joosuvõistelus. 27.04. kell 18 Karksi valla esitegevuslaste kevädine konsert 30.04. kell 19 näitemäng "Head isu, naljased!". 02.05. kell 16 Karksi-Nuia lasteaste laste tüüde välläpanek 02.05. kell 16 II kõrva pääl välläpanek "Pitsid ruudus". 04.05. kell 11 Mulgi oma ülikuul. 09.05. kell 15 Euroopa päev. 10.05. kell 18 AKG õpilaste kevädine konsert. 12.05. kell 12 emädepäev. 28.05. kell 11 lasteteater "Pilli Tiidu" 01.06. kell 12 lastekaitsepäev AKG spordilatsi pääl. 01.06. kell 12 ringi Susher-Vusher tüüde välläpanek. 23.06. kell 20 jaanituli

Paistun

30.03 salongiõhtu Margus Vaherige 07.04 laste tiatretükk "Okasroosike" 13.04 Villändi maakonna täiskasunu inimeste näitemängupäev 25.05 valla esitegevuslaste kevädine pidu 08.06 näitemäng "Võõras miis majan" Albu rahvatiate ettekanden. 22.06 suur jaanipidu Holstre järve veeren.

Abja kultuurimajan

Aprillikuul „Looduse aaste votu 2011“ parembe tüü. Maikuul Maie Kaasiku päevapildi väiksen saalin, välläpanek „Abja raamatukogu 90, Juunikuul Janika Leiuri päevapildi. 29.03 kell 12 koolitus „Õpime edukaks II,“. 30.03 kell 16 „Muusika Eestimaale“ Vindprojekt III – Meelis Vint 05.04 kell 12 koolitus „Õpime edukaks II,“. 11.04 kell 18.30 mälumängu viimane jagu. 12.04 kell 12 koolitus „Õpime edukaks II,“. 19.04 kell 12 koolitus „Õpime edukaks II,“. 23.04 jüriüü joosuvõistelus. 25.04 kell 17 klubi „Meelespea“ piduõhtu. 10.-11.05 „Kooliteater 2013, ABJA“ alglassele. 12.05 emädepäev. 18.05 kell 12 Abja Muusikakooli 7. lassi aktus. 25.05 kell 12 Abja Muusikakooli 4. lassi lõpuaktus ja kevädine konsert. 30.-31.05 laste kevädpäevä. 23.06 jaanituli lasteaste taga latsi pääl ansamblege "Veskikivi".

Mõisakülän

20.04 tantsurühmä "Ütenkuun" juubelikonsert. 27.04 Ene Akkaja ja tantsurühm "Vaprakesed" juubelikonsert. 04.05 kultuurimajan perimuspidu, külälise Mõnistest, Kihnust ja Hallistest. 19.05 suveaian Villändimaa Memme - Taadi pidu. 25.05 kultuurimajan kevädine pidu. 23.06 võidupühä paraad, kell 20 jaanituli suveaian.

Tõrva kirik-kammersaalin

05.04 kell 18 Eesti Kontsert "Meeletu rüütel". Voldemar Kuslap ja Henn Rebane. 07.04 kell 14 Valge pühapäevä konsert-jumaleteenistus A. Le Coq'i kammerkuur. 13.04 tantsustuudiu LYS konsert. 20.04 kell 14 Põlva Lõotsakooli ja Põlva Kandlekooli õppeaste lõpukonsert. 21.04 kell 14 kokkusaamine sarjast JUURE - Reinhold Zirnack 04.05 Kagu-Eesti meestelaulupäev. 12.05 emädepäeväkonsert. 28.05 Tõrva muusikakooli konsert.

Mulgi laste luuleraamat

Üits päev enne keväde akatust sai ma Talna Raamaturükikoast kätte tõise Mulgi laste luuleraamatu „Kirevene kompass“. Edimene siande raamat näi ilmavalgust kolm aastet tagasi ja kand pääliskirja „Mede ilves“. Sii om joba üle elänu kolm rükki.

Mulgi laste luuleraamat om mõtteraamat. Selle sihen om üits pikemb õpetliku sisuge lasteluu-

Jaak Kõdar
raamatu autor

letus. Egä lehekülle pääl om ütten Silvi Väljalil piltege tekst Mulgi murden ja kirjakeelen. Kompasiraamat õpetep lastele selges ilmakaare ja kõnelep sinnä manu maatuüdest. Man om kah tillike sõnastik, kost saap raamatust loetu mulgi sõnadele eestikiilse vastusse vaadete. Raamatu and vällä kirjastus Steamark, kes om ilmuten kik miu lasteraamatu. Välläandmist toet Rahvakultuuri Keskus.

Edespidi om laanin egä aaste vällä anda üits-kaits siast raamatukest. Tulevese pääliskiri võis olla „Mustikasuu“.

Mulgi kiil: Kristi Ilves

Kodu pääle mõtelden

Miu armas esämaja meelen seisäp iki viil Kandleelü laulukaja ei unete ma ilmangi

Emä kergejalgne kärmas esä mõtlik tasane kigile om imearmas lämi kodupesäke

Tühü minti varavalgen et saas levä lavvale latsil õhetive palge mõttelend viis kaugele

Sedäviisi suures saime egäl latsel oma tii aga armas esätare meelen om meil iki viil.

Lisette-Marie Ibrus
Mulgi kiil: Kristi Ilves

Eelmäede pere 1931. aastel Holdren koduoovi pääl. Pildi om tennu juhusliguld müüdä minnu piltnik. Pere om egäpäevätselt röövin: esäl ihen sepä tüüpöll, sösare Liidi ja Lisette-Marie om parasjagu koolin, kolm velle om viil tillikse ja kodun, vanaemä elli kah oma tütre pere man. Tagarian om esä Juhan Eelmäe, ihen kura kätt nänn Reet Kinnas, veli Lembit Eelmäe, emä Tiiu Eelmäe, emä sülen August Eelmäe, veli Edur Eelmäe.

Mia laula iki oma laulu

Mare Osi

Olgu tali või suvi, tulgu rahe või lumi, mia laula iki oma laulu.

Pursaku tuld ja tõrva, kah söss ei oiass kõrva – mia laula iki oma laulu.

Pildku pikken nuuli, ei saa sellestki uuli – mia laula iki oma laulu.

Mühägu, mässäku meri, tardugu soonten veri – mia laula iki oma laulu.

Pästke lõukoera valla, iki ei annas alla – mia laula ka söss oma laulu.

Mahajäet kodukotus

Iki siisama taevas, iki sii pehme tuul, pää kottal pilvelaeva, linnu siutsuve puul.

Länguvajunu tare, nõgesse akne all, rohtukasunu vare lösutep puie all.

Ku ole jälle neid nännu, elläs lääp miu miil. Kik, mis ollu ja lännu, kipiteng viil.

Vana kalossi

Ma leidse pööningu pääl Mväge vana katskise kalossi. Kige tavalisembe viiekümne aastide maainimste jalavarju. Aga kui pallu võeva na endest kõnelde...

Ummuli kooli klassiruumen om kah nendeg kõnnitu. Tollel aal juusseve kevädise suurviil. Olli suur kunst kuiva jalage kuuli saade. Enne koolimaja olli peris uputus. Üts suur kirsasaabastege poiss võtse mu endele sälgä, niiviisi sai ma koolimaja manu.

Ütskõrd saive jala likes. Lämmän klassiruumin nakassive kalossi ja villatse soki aisame.

Õpeteje küsisi mitu kõrda närviliseld: „Mis ais sii om?“ Ma oidse krampliguld jalgu kuunes julgu varbit kah liigutede. Kalossi tiindseve miu kevädeni. Rahvamajan peeti kooli lõpupidu. Ma olli laste laulukoorin ja kohe edimesden rian. Üts kaloss olli nuki pääl katski. Ma oidse ütte jalga tõse pääl, et saali ei paestas... Aga viil kõrd pidive nii kalossi miu tiinmä. Suvel kutsuti meid emäge matustele. Surnuaia pääl es piä kalossi enämb vastu. Ma pistse na kotti ja olli pallaste jalguge. Peitse jalgu liiva sisse. Ei tiiä, kas keski viil pääle miu om matustel pallaste jalguge ollu...

Mulle tule miilde üts nallakas juhtum. Tõrva suuren toeduaenete poodin käis eideke üte müijä mant tõse manu ja küsisi: „Tütrefe, kas teil nummerviis kalosse kah om?“ Müijä naardseve süämeest. Kalossi es ole talvejalatsi. Vaese inimse es jõvva endele vilte muritse. Miu emä käis talve koloosi karjale obesege ainu vedämen. Katekümne viie kraaditse külmäge kümne kilumiitre kaugusel ainu vedäde olli suur piin. Emä kõnel mitu kõrda, et temä tüükaaslane Hildegard, kes kah kalosse kandse, olli ütelnu: „Oles küll mõni püssi võtnu ja meid

maha lasknu, enämb ei jõvva külmä kannatede!“ Et emä jala nii pallu külmä saive, tullu tal vanan ian kannatede raske jalaveresoonde aiguse kähen.

Kalossi om prillagi au sihen. Poodin müvvas lämmä vuudrege jalanõusit, määndsist peräst sõda es mõestete unistedege. Aga vana kalossi tuletese miilde müüdä lännu aastit, selleperäst ma oia neid iki viil tare pääl alla...

Tükike miu kolmandest mälestusteraamandust „Kodu-päikesse all“

Elmar Orav

Luu engest, süämeest ja elust endest

Valmis om saanu miu tõine raamat „Sinine helk“. Sii raamat om kirjutetu, et kogu pere saas midägi lugede. Raamat om kokku pantu nelläst tilliksest osast. Edimene jagu om „Latse maailm.“ Siin om jutukse ja luuletuse egä vanusege laste jaos. Siit levvas peris mõnigi tuttavit oma latsepõlvest. Kik luu om periselt ollu ja oma nime all väl' lä antu.

Tõne osa „Värät“ om luule mulgi keelen. Kolmanden osan om mälestuskillu 1950-1960 aastidest.

Viimäne, nelläs jagu „Peidetud õnn“ om luuletuse eesti keelen.

Tolle raamatuge tahas mia avite mede esivanempite ilus mulgi kiilt tulevikku viia. Tahas, et tulevese latse tääs, kost na om tullu ja kos om nende juure. Selle keelege kasusi mia üles ning sii om miu engen ja süämen. Mia auste ja armaste toda kiilt.

Soovi kikele ääd lugemist!

Ester Rusing
raamatu autor

MAMMA KAMBER

Mamma kambren olli kõrgete otstege puust säng, rüüpõhukott ja valge pilutetu palaka. Unnik udusulgist tettu patju, mõni peris vana, mis sääl salate. Padjä virnal olli eegeltetu pitse vatt. Sängi pääl punutu korv, sihen värviline lõng, sukavarda ja kinda mustreleht. Mamma kambren olli salapära õng.

Ester Rusing om sündinu 25. novembrel 1949 Villändimaal. Ta om peri Tarvastu kihelkonna Suistle valla Soe külä Kaubi talust. Ta om käinu kaits aastet Ämmuste 7-kl koolin ja lõpeten Suistle 8-kl kooli. Pääle sedä õpp ta Olustvere sovhoostehnikumin, mille lõpet 1971. Salmiksit om ta kirjuten joba kooliajal ja võitan tehnikumevahelise esikirjutemise võisteluse. Viimästel aastidel om temä luuletusi avaldet Mulke Almanakin. „Sinine helk“ om järg edimesele raamatule „Kaubi“.

Esikirjutemise võistelus "Miu Mulgimaa"

III Mulgi peo jaos tuli kaits plaani

III Mulgi peo kavade võistelusele tuli kaits tüüd: üte saat I Mulgi peo pääjuht Alli Laande ja tõise mineve suvel Tõrvan peetu Mulgi peo vällämõtlei Valdeko Kalamees. Mõlembe peo-kavade ollive esimuudu, a kõlbave äste tõinetõisele täienduses. Komisjun jagas auinnaraha kate auturi vahel pooles ja Tarvastu vald taht mõlembe kavage edesi minna. III Mulgi pidu tulep päämiselt siandesama, nagu kaits edimest om ollu, a üttestõist tahetes tõistmuudu kah tetä. Tarvastu vallavanemb Alar Karu üteli, et pidu piast tuleme rohkemb rahvapidu, et kik saastantsust-mängust osa.

Pidu peetes tulevaaste 7. juunil Tarvastun, sedä kõrraldeve Mulgi Kultuuri Instituut ja Tarvastu vald.

14. märtsil ollive kik kirjuteje ja nende õpeteje Tarvastu käsütüüaita kutsutu.

Tänavaaste sai edimest kõrda teos koolilaste võistelus mulgikiilside jutte ja luuetuste pääle. Sii jutuvõistelus olli vällä kuulutet kigin Mulgimaa kuulen ja osa saive võtta latse edimesest kuni kuvvende lassini. Olli ää miil, et osa võtivate kogundi katessa kuuli ja jutuksit tuli üttestõkkokku viiskümmend kaits. Tahas tänade Tarvastu, Suistle, Holstre, Halliste, Heimtali, Kärstne, Ritsu ja Abja kuulmeisterit ja latsi, viil tahas tänade nende vanembit ja tõisi, kes avitive lugusit mulgi kiilde panna. Emakeelpäeväl ollive kik kirjuteje kutsutu Tarvastu käsütüükotta, kos latse saive kätte aukira. Ennemb saive kik latse aga kaia, mes om Tarvastu muuseumi uviteve, t ja vaadessive ka raamatukogu saalin Eesti Rahva muuseumi välläpanekut, kos ollive pildi vnadest ja vastsidest taredest. Muuseumi saive latse esi oma käege kaede, kas na mõistave sulepääge ja tindige kirjute, ning vaadessive vanu kooliasju. Käsütüüaidan loeti ette parembit lugusit ja luuletusi, anti kiitu-

sekirju ja sokulaati ning lauleti ütenukuun mede Tarvastu laulu "Kodukotus". Peräst olli viil nõndasama jutuaamine. Üits tillike tüdruk üteli perän, et ta es mõista arvategi, et nõnda ilus pidu tulep.

Om väige tähtis, et inimese, kes mõistave viil mulgi keelen kõnelde, sedä kah edesi annave. Kui meil ei ole enämb mulgi kiilt, sös ei ole ka Mulgimaad. Egäüits saip aru, et sii om väärtus,

midä tulep tuleveste põlvi jaos alla oida. Sedä saip edesi anda pallald sedäviisi, et tulep õpete, kirjute, kõnelde, laulda ning nalla tetä. Võistelus läits iluste ja ma arva, et ka tulevaaste tahas sedä edesi tetä. Sii olli kui üits ilus kingitus perimuskultuuri aastes.

Jutuvõisteluse kõrraldei Tarvastu Gümnaasiumi õpeteie Aime Mäeorg

Parembe kirjuteje I ja II lass

1. Liset Kasepuu (Heimtali)
2. Karl Ilves (Tarvastu)
3. Robin Liiber (Suislepa) eripreemia: Kayla Louisa Küttä (Heimtali)

III ja IV lass

1. Evert Pinka (Ritsu)
2. Karl Kristofer Alp (Tarvastu)
3. Krissy-Eliis Raba (Abja) eripreemia: Eva Johanna Lepp (Halliste) eripreemia: Aurelia Elenora Kristjohann (Holstre) eripreemia aukirja joonistemise iist: Reila Sõrmus (Kärstna)

V ja VI lass

1. Küll Jõgi (Tarvastu)
2. Oliver Pikkor (Kärstna)
3. Jene Kaurov (Kärstna) eripreemia: Cerly Saar (Tarvastu)

Lastele

Vigurivänt mulgi koolipoiss

Sii lugu võis juhtude 100 aastet tagasi Heimtali vallakoolin.

Tillike vigurivänt Mulgi Mats tulep alla riide ommuku kuuli.

Kuulmeister küsip: „Noh Mats, kos sa ollit esmabe?“

„Esmabe ma olli koolin.“

„Mes sa nüid võletet, esmabe es ole siu koolin.“

„Ah esmabe! Esmabe, nüid tulep miul miilde küll. Esmabe lahksi mia sahvren ärä üte apukoorepoti, sis mia pellässi, et saa mamma käest koosa ja joosi pakku.“

„Noh Mats, kos sa ollit sös tõisibe?“

„Tõisibe?! Tõisibe mia olli koolin.“

„Mes sa, Mats, nüid võletet, tõisibe sa es ole koolin.“

„Tõisibe? Ah, nüid mia tiia küll! Tõisibe, kui mia tuli vällä, tuli miul vastu üits kuri peni ja võtt ärä miu silgulevä. Sös mia ütli, et kui sia võtat ärä miu silgulevä, sös võta ärä kah miu raamatu ja kasi esi kuuli.“

„Või sedäviisi. Aga kos sa ollit üleila?“

„Ah üleila? Üleila mia olli koolin.“

„Ärä nüid võlete! Üleila sa es ole koolin.“

„Ah jah! Nüid tuli miilde! Kui mia tuli ommuku ussest vällä, sös mia kuuli, et lüüp üits kirikukell. Mia mõtli, et teid joba maetes, ärä kuulmeister.“

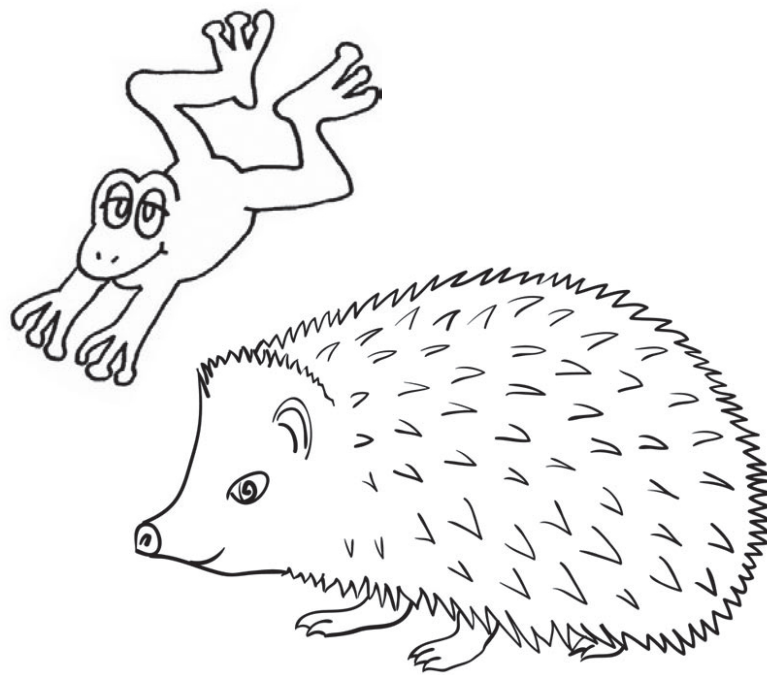
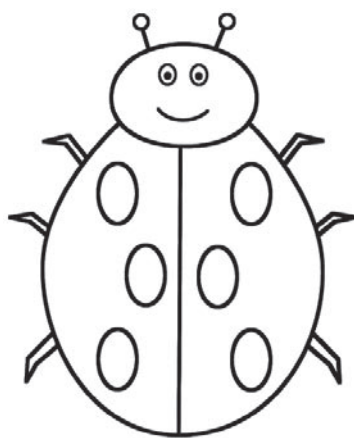
„Ja, kos sa ollit eila?“

„Eila? Aga kas mia pia sös egä päe koolin käimä, ärä kooliõpeteie!“

Kokku kirjuten Imbi-Sirje Torm

Ümmer tettu lugu 1912. a raamatust „Ilulugemised“

Värvi esi!

Miu koduke

Mõtsa veeren tillike kotus, armas miule om ta siin. Esä, emä tüüd siin teeve, vaiva näeve latsegi.

Kambre taga siin ma mängse, pini juuskman järgi. Ubinit ma maast sis võtse, pandse aita oiule.

Krissy-Eliis Raba

Abja Gümnaasiumi 3. lass

E	R	T	U	I	M	O	K	P	I
S	Ü	A	S	D	A	Ä	G	D	N
Õ	I	G	H	J	R	U	N	K	A
K	K	I	L	B	G	I	Ö	I	S
Ä	K	B	L	N	L	S	V	R	T
O	O	Ä	M	I	A	K	E	I	Õ
L	N	O	S	U	N	T	R	K	M
E	N	E	I	P	E	Ü	B	Ü	D
H	M	Õ	J	B	Ö	L	K	Ü	J
M	M	Õ	T	S	A	O	T	T	Ä

Nende ruute sissi om ärä paetet kümme kevädekuulutejet, kedä talve ei näe: KÄRBLÄNE (kärbes), MARGLANE (sääsk), KIRIKÜÜT (ööbik), MESILIND (mesilane), SIIL, MÖTSAOTT (karu), KONN, UISK (uss), KÄOLEHM (lepatriinu), MÖTSANI (metshani). Kae lugede edes- ja tagaspidi, alt üles, ülevest alla ja viltu kah!

Kirjute üles, kedä sa neist sii keväde joba nännu olet, pane manu kuupäev ja saada vastusse 10. mais e-kirjage aadressi pääle ajaleht@mulgikultuur.ee või ariligu kirjage Mulgi Kultuuri Instituuti: Pärnu mnt 30A, Abja-Paluoja, 69403, Viljandimaa, märgusõna "Lastelehe vastused". Kirjute manu oma aadress. Vastanu laste vahel loosime vällä auinna.

VIII Mulgi konverents „Ilma perijede ei ole perimust“ 19. aprillil 2013 Heimtali mõisan

09.30	Kokkutulemine, kohvi	13.00	Imbi-Sirje Torm „Heimtali koolilaste kogutu perimusi mulke elust“
10.00	Sõnavõtu: Presidendi tervitus Kultuuriperändi aasta projektijuht Riin Alatalu MKI vanemb Erich Palm	13.30	Turundusagentuur PRB „Kudas tuvva nuur perija perändi manu“
10.30	Kaupo Ilmet „Mulke perimuskultuur“	14.00	Anu Raud „Rahvakunst ku kunsti läte“
11.00	Indrek Treufeldt „Meedia ja kultuuriperändus“	14.30	Mark Soosaar „Dokumentaalvilme tähtsus kohaligu kultuuri tutvustamise man“
11.30	Karl Pajusalu „Mulgi kiil ku kultuuri-peränduse kandja. Selle omapära ja kihelkonde vahelise erisuse“		Mulgimaa Uhkuse välakuulutamine Mulgimaa lipu välakuulutamine
12.00	Lõuna	15.30	Uvireis Heimtali mõisan

17. Mulgimaa laste volklooripäev “Külästä kyllä viip mu tii...”

4. aprillil 2013
Ala rahvamajan Helme kihelkonna
Akatus kell 10,
päevä juhup Ene Vilipuu

Kik kuun laulave
“Mulk om iki mulk”
rahvapilliansambel
„Jauram“ saatel.

Lastel ütten võtta istmise jaos padi.

Küsi manu:
Liivi Arro, tel 5341 1816 või Janne Järvelt, tel 5400 5292.

Mulgimaa laste täadmistepruuv

“NUPUTE VÄLLÄ!”
24. aprillil kell 10
Karksi-Nuian

Kitzbergi Gümnaasiumin

- Osa võive võtta kigi Mulgimaa kuule 4.–9. lasse õpilase.
- Oodetu om kuni kolm nelläliikmelist võistkonda egäst koolist.
- Täadmisi innates katen jaon: 4.–6. lass ja 7.–9. lass.
- Ku võistkonna om eri vanusen latse, arvates võistkonna vanus kige vanembe liikme järgi.
- Küsimuse om seot Mulgimaa, mulgi keele, kultuuri js siit peri inimestege.
- Paremb võistkonna saave ainna.
- **Oma tulekust palume täada anda 15. aprillis** kristi.ilves@mulgikultuur.ee, küsi manu tel 5344 8176.

Natike nalla

Eideke palup nuurmiist: “Pojake, kas sa ei avites mu üle tii?”
”Aga muduki, vanaemä! Ma või siu kodu kah saata.”
”Aitümä pojake, aga nõnda kaugele ei ole vaja. Avite pallald üle tii, sääl seis miu mooturratas.”

Linnaäärä om vaese pere man käimän. Äkki ta vabandep ja joosep tagaiaa poole. Tagasi tullen üttelep peremihele: ”Kas ei oles iki targemb kemmergule uss ette tetä?”
”Sii oles tühi vaev, ” vastap peremiis. “Kaitskümmed aastet ei ole sääl ust ollu, a midägi ei ole ärä viitu.”

Üits mammake ädäldep vagunin: ”Taevasäke, nii ku ma rongi pääle astsi, varastedi miu rahakott ärä!”
”Rahu, mammi!” üttelep üits nuurmiis. ”Sii omgi ju kiirrong.”

”Ma pia siu käest vabandust palume, preili Juuli – ma sai täada, et mu kana rehits su lillipiindre segämini.”
”Ei ole vaja vabandust palude, ärrä Aadu, miu peni murd su kana maha...”
”Noh, sös om kik äste – mia ai jälle siu peni auto ala!”

Miis tulep kalalt kodu, koputep illäksi usse pääle ja uurip tasakeste naise käest :”Kas kass om kodun?”
”Ärä pelgä, tule sissi;” üttelep naine.
”Ma ostsi talle turu päält kilusit.”

Lõikusetohter om aige läbi vaadenu ja üttelep, et tulep iki lõikus ärä tetä.
Aige akkap pelgäme: ”Aga mes sös saa, ku ma lõikuse aal ärä koole?”
”Kas sa tõeste usut, et ma laipa pelgä!”

Sandike koputep rikka mihe usse pääle, a sii saadap ta tagasi: ”Täembe ei ole mul aiga, tule ommen!”
”Ommen ei saa,” üttelep kerjus, ommen om pühäbe, sös ma tüüd ei tii.”

Peenike rovva saap pargin kodutuge kokku ja uurip: ”Andke andes, ärrä, a kos te eläde?”
”Siinsaman pargipengi pääl.”
”Aga kas teil külm ei ole?”
”Mõnikörd iki om, a õnnes ma ole väige arva kodun.”

Kunde ettekandjale: ”Miu supi sihen om nüüp!”
”No ja mes sis? Kas sa tahtsit selle raha iist tervet palitut saia?”

ÄÄ Mulgi valde latse, kel aastit 8-14!

Kätte om jõudnu keväd, koolirõõmu ja -mure saave varsti läbi.

TULE HÖLSTRE-POLLI SPORDI- JA KULTUURILAAGRESE

2.-5. juunil

Päeväkava saat näta www.holstrepolli.ee.

Osamass 30 €.

Anna ende uvist täädä info@holstrepolli.ee, pane kirja nimi, sünniaaste, latsevanembe telefoninumber ja e-aadress. Kirjapanemine akkap 1. aprillist.

Laagre läbiviimise man om abis

RAHVAKULTUURI KESKUS

LEADER ERISTE KESKUS

Mulgi Kultuuri Instituudi väljanne Üitsainus Mulgimaa

Ajalehe väljaandmist toetab “Mulgimaa kultuuriprogramm 2010 - 2013”

Toimetus:

e-post: ajaleht@mulgikultuur.ee
post: Mulgi Kultuuri Instituut, Pärnu mnt 30a,
Abja-Paluoja, 96403 VILJANDIMAA
toimetaja: Kristi Ilves, tel. 5344 8176
tiraaž: 3000, küljendus ja trükk: OÜ Vali Press

Toimendusel om voli kirjatükke parande ja lühembes tetä.